

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vladimíra Sládečka (soudce zpravodaj), soudců JUDr. Jaromíra Jirsy a JUDr. Tomáše Lichovníka o ústavní stížnosti **Mgr. I. S.**, advokáta, proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 2. 2020 sp. zn. 44 To 51/2020 a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 2. 1. 2020 sp. zn. 2 T 144/2018, **takto:**

I. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 12. 2. 2020 sp. zn. 44 To 51/2020 bylo porušeno základní právo stěžovatele zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 12. 2. 2020 sp. zn. 44 To 51/2020 se ruší.

III. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

O d ů v o d n ě n í

I

1. Stěžovatel navrhuje, aby Ústavní soud zrušil v záhlaví označené usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4, jímž mu byla jako obhájci odsouzeného podle § 151 odst. 3 trestního řádu přiznána odměna a náhrada hotových nákladů ve výši 32 670 Kč a jím vznesený nárok ve výši 21 417 Kč byl zamítnut. Stěžovatel dále navrhuje, aby Ústavní soud zrušil i usnesení Městského soudu v Praze, kterým byla zamítnuta jeho stížnost proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4.

2. Podle stěžovatele došlo vydáním napadených rozhodnutí k zásahu do jeho práv podle čl. 28 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II

3. Stěžovatel uvádí, že v rámci výkonu obhajoby se porady s klientem realizovaly většinou prostřednictvím telefonického spojení, a to kvůli zdravotnímu stavu obviněného, jeho špatné pohyblivosti a celkovému vyčerpání a na jeho výslovnou žádost. Upřesňuje, že se uskutečnilo celkem 85 takových telefonických porad, přičemž pouze 10 z nich přesáhlo délku jedné hodiny, resp. do pravomocného skončení věci se uskutečnilo sedm telefonických porad přesahujících jednu hodinu. Namítá, že Obvodní soud pro Prahu 4 nepřiznal odměnu za těchto sedm účtovaných telefonických porad, neboť nebylo doloženo jejich konání, aniž by se však zabýval tím, že obhájce nemůže mít přístup k výpisům hovorů z věznice. Stěžovatel dále

popisuje komplikace, které provázely jeho snahu získat výpis o uskutečněných telefonických hovorech s klientem. Kvůli těmto komplikacím se mu tento výpis podařilo získat až v únoru 2020, přičemž jej obratem doložil ke své stížnosti proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 podáním ze dne 10. 2. 2020

4. Stěžovatel brojí proti závěru Městského soudu v Praze, že telefonická porada není úkonem „další porady s klientem“ podle § 11 odst. 1 písm. c) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen „advokátní tarif“). Podotýká, že citované ustanovení neobsahuje požadavek, aby porada s klientem byla provedena osobně ve věznici tzv. tváří v tvář. Takový požadavek by s ohledem na současné rozvinuté možnosti dálkové komunikace nepovažoval za smysluplný a logicky odůvodnitelný. Uvedený závěr Městského soudu v Praze podle jeho názoru nepřipustně doplňuje do znění zmiňovaného ustanovení slovo „osobní“. Pokud stížnostní soud hodlal zpochybnit oprávněnost sedmi účtovaných hovorů, měl tak učinit, což se však nestalo. Poukazuje na to, že Městský soud v Praze nijak nevysvětlil, jak se liší osobní porada obhájce přesahující jednu hodinu od telefonické porady o stejné délce. Stěžovatel na podporu své argumentace dále odkazuje na článek JUDr. Jana Bláhy publikovaný ve zvláštním vydání Bulletinu advokacie v roce 2000 a na usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 11. 1995 č. j. 3 To 857/95-70, jež je v tomto článku citováno. Poukazuje rovněž na praxi zavedenou v období nouzového stavu, kdy byl 16. 4. 2020 spuštěn projekt Skype obhajoby, umožňující obhájcům komunikovat s jejich klienty prostřednictvím videohovorů, tj. poskytovat klientům porady dálkově.

III

5. Obvodní soud pro Prahu 4 (dále jen „obvodní soud“) ve vyjádření pouze odkázal na odůvodnění svého usnesení.

6. Městský soud v Praze (dále jen „městský soud“) ve vyjádření uvedl, že jeho názor je jednoznačně vyjádřen v napadeném usnesení a že na tomto názoru setrvává.

7. Ústavní soud nepovažoval za nutné zasílat obdržená vyjádření stěžovateli k replice, neboť neobsahovala žádné nové závažné skutečnosti nebo argumentaci, která by měla vliv na posouzení věci. Nadto z materiálního hlediska nelze přehlížet skutečnost, že Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl.

IV

8. Ústavní soud v souladu s ustanovením § 44 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) uvážil, že ve věci není třeba konat ústní jednání, neboť by to nepřispělo k dalšímu, resp. hlubšímu objasnění věci, než jak se s ní seznámil z písemných úkonů stěžovatele a účastníků řízení. Nekonání ústního jednání odůvodňuje také skutečnost, že Ústavní soud nepovažoval za potřebné provádět dokazování.

V

9. Poté, co Ústavní soud konstatoval, že ústavní stížnost je přípustná, je podána včas a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu] a přezkoumal, zda tvrzení obsažená v ústavní stížnosti mají oporu v listinných podkladech, dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

10. Ústavní soud nejprve připomíná, že k otázce náhrady nákladů řízení se ve své rozhodovací praxi opakovaně vyjádřil rezervovaně tak, že spor o náhradu nákladů řízení, i když se může dotknout některého z účastníků řízení, zpravidla nedosahuje intenzity opodstatňující indikaci porušení základních práv a svobod. Ústavní soud při posuzování problematiky nákladů řízení, tj. problematiky ve vztahu k předmětu řízení před soudy vedlejší, postupuje nanejvýš zdrženlivě a ke zrušení napadeného výroku o nákladech řízení se uchyluje pouze výjimečně, například pokud zjistí extrémní rozpor s principy spravedlnosti nebo zásah i do jiného základního práva (srov. např. nálezy sp. zn. I. ÚS 653/03 či usnesení sp. zn. IV. ÚS 303/02 nebo II. ÚS 2135/12). A o takový případ v dané věci jde.

11. Stěžejní problém v posuzované věci spočíval v otázce, zda lze za „další poradu s klientem přesahující jednu hodinu“ ve smyslu § 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu považovat i poradu uskutečněnou prostřednictvím telefonického hovoru. Obvodní soud ve svém usnesení tuto otázku v podstatě neřešil, neboť stěžovatel v době rozhodování tohoto soudu uskutečnění telefonických porad věrohodným způsobem nedoložil, a dodal, že „Úkony musí být doloženy s potvrzením doby od – do“ (srov. č. 1. 2 tohoto usnesení). Městský soud pak k této otázce uvedl, že ani takové potvrzení nemůže jednoznačně obstát, a ve vztahu k telefonickým hovorům konstatoval, že „nelze skutečně jednoznačně dovodit, zda se jedná o takové úkony, aby mohly být posuzovány ve smyslu ust. § 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu“. Dodal, že „těžko je možno pod pojem ‚další porada s klientem‘ zařadit telefonický hovor, kdy i vzhledem k fungování systému telefonních hovorů z věznice, na který poukazuje advokát, lze stěžít posoudit, zda takový hovor je vůbec možno za další poradu s klientem považovat“.

12. Ústavní soud s uvedenou argumentací městského soudu nemůže souhlasit. Předně je třeba dát stěžovateli za pravdu v tom, že inkriminované ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu nijak nespécifikuje formu „další porady s klientem“, tedy neomezuje přiznání odměny advokátovi jen na případy, kdy byla porada uskutečněna za osobní přítomnosti advokáta i jeho klienta. Výklad citovaného ustanovení, ke kterému dospěl městský soud, tak má jednoznačně restriktivní charakter, jenž je sice principálně přípustný, avšak musel by být podložen náležitou argumentací. Tu však městský soud ve svém usnesení nepředložil. Prokazatelnost takových telefonicky uskutečněných porad totiž může být až otázkou následnou, která nemá přímý vliv na to, zda za poradu ve smyslu § 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu lze považovat i poradu uskutečněnou prostřednictvím telefonického hovoru.

13. Ústavní soud nenachází žádný relevantní důvod, proč by v současné době, charakteristické mj. rozvinutím možností komunikace na dálku, bylo legitimní požadovat, aby veškeré porady mezi advokátem a klientem (za něž má advokátovi příslušet odměna) měly být uskutečňovány výhradně formou osobního setkání. Jistě lze namítnout, že během telefonického hovoru může advokát s klientem probírat i řadu jiných záležitostí, které nijak nesouvisí s poskytováním právní pomoci, jenže totéž lze tvrdit i ve vztahu k osobní komunikaci, která je důvěrná a probíhá bez přítomnosti třetích osob.

14. Ústavní soud v této souvislosti připomíná, že judikatura obecných soudů již připustila, aby se i první porada advokáta s klientem ve smyslu § 11 odst. 1 písm. b) advokátního tarifu uskutečnila v písemné podobě (srov. usnesení Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 23 Co 547/2011 – dostupné v systému ASPI – jakož i usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 11. 1995 č. j. 3 To 857/95-70, na něž odkazuje stěžovatel – dostupné v systému beck-online.cz). Je logické, že tím spíše by neměla být vyžadována osobní forma (tj. při fyzické přítomnosti advokáta i klienta) při dalších poradách ve smyslu § 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu.

15. Lze tedy shrnout, že městský soud bez náležitého a logického odůvodnění zúžil výklad ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu tak, že pod něj odmítl podřadit i porady advokáta s klientem, které byly uskutečněny prostřednictvím telefonických hovorů. Ústavně zaručenému právu na spravedlivý (řádný) proces však odpovídá povinnost obecných soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit a v tomto rámci se adekvátně, co do myšlenkových konstrukcí racionálně a logickým způsobem vypořádat s argumentačními tvrzeními uplatněnými účastníky řízení (srov. např. sp. zn. I. ÚS 113/02, III. ÚS 521/05, III. ÚS 151/06, III. ÚS 677/07, I. ÚS 3184/07, III. ÚS 961/09, I. ÚS 2002/19 a I. ÚS 1408/20). Proto Ústavní shledal důvod ke zrušení usnesení městského soudu.

16. Ústavní soud naopak nepřistoupil ke zrušení usnesení obvodního soudu, a to na základě principu minimalizace zásahů do rozhodovací činnosti obecných soudů (srov. náleží sp. zn. III. ÚS 148/97). Tento princip se projevuje i v subsidiaritě ústavní stížnosti (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu), která je zásadně (srov. § 75 odst. 2 zákona o Ústavním soudu) až posledním prostředkem ochrany základních práv a svobod. Z principu minimalizace zásahů a subsidiarity ústavní stížnosti Ústavní soud dovodil své oprávnění odmítnout část ústavní stížnosti pro nepřipustnost [§ 43 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu] v situacích, kdy zrušením jen jednoho (nebo části) z napadených rozhodnutí je znovu vytvořen obecným soudům dostatečný prostor pro to, aby samy poskytly ochranu základním právům a svobodám (srov. např. nálezy sp. zn. I. ÚS 74/06, II. ÚS 200/13, III. ÚS 2428/13 či IV. ÚS 2722/1). Je na uvážení Ústavního soudu, jak rozsáhlý zásah do rozhodování obecných soudů považuje v konkrétním případě za nezbytný pro nápravu zjištěného porušení základních práv či svobod. Rozhodne-li Ústavní soud o nepřipustnosti části ústavní stížnosti z tohoto důvodu, jde o výsledek jeho uvážení, který nemá žádnou spojitost se skutečným vyčerpáním opravných prostředků stěžovatelem.

17. V projednávaném případě dospěl Ústavní soud k závěru, že k tomu, aby došlo k nápravě zjištěného porušení základních práv stěžovatele, dostačuje zrušení usnesení městského soudu, zvláště když obvodní soud rozhodoval v situaci, kdy stěžovatel ještě nedoložil uskutečnění telefonických porad s klientem, a neodmítl přiznání odměny jen proto, že se jednalo o porady prováděné prostřednictvím telefonických hovorů. Část ústavní stížnosti směřující proti usnesení obvodního soudu proto Ústavní soud odmítl pro nepřipustnost.

18. Ústavní soud na závěr považuje za vhodné zdůraznit, že výše uvedené důvody, pro něž ruší napadené usnesení městského soudu, nic nemění na tom, že trestní soudy budou v dalším řízení oprávněny i povinny posuzovat, zda v daném případě bylo uskutečnění telefonických porad přesahujících jednu hodinu hodnověrným způsobem doloženo. Stejně tak mohou i musí zvažovat, zda bylo uskutečnění těchto porad účelné a stěžovateli za ně náleží podle § 11 odst. 1 písm. c) advokátního tarifu odměna (k tomu srov. např. usnesení sp. zn. II. ÚS 204/20 a judikaturu tam citovanou).

19. Na základě výše uvedeného Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) a § 82 odst. 3 písm. a), § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu rozhodl, jak je ve výroku nálezu uvedeno.

Poučení: Proti usnesení Ústavního soudu není odvolání přípustné.

V Brně dne 31. srpna 2020

JUDr. Vladimír Sládeček
předseda senátu